

Badge Voetgangers Goud

Handleiding voetgangers

Onderwijsniveau: 3^e graad lager onderwijs

BRUSSEL MOBILITEIT

GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL

Dankwoord

Deze handleiding werd ontwikkeld in samenwerking met de VSV (Vlaamse Stichting Verkeerskunde).

Deze handleiding is geschreven door GoodPlanet vzw en COREN vzw op verzoek van Brussel Mobiliteit – Directie Mobiliteit en Verkeersveiligheid.

Voorwoord

Om je te begeleiden in het leerproces voor verplaatsingen te voet en met de fiets heeft Brussel Mobiliteit, samen met COREN vzw en GoodPlanet vzw, verschillende **leerlijnen** ontwikkeld. Met deze leerlijnen trachten we van jouw leerlingen bewuste burgers te maken die de **actieve verplaatsingswijzen** beheersen, en die in staat zijn om hun eigen duurzame mobiliteitskeuzes te maken. De competenties die zij daartoe moeten verwerven, hebben we verwerkt in educatieve pakketten voor voetgangers en fietsers, bestemd voor de **leerkrachten** van de verschillende niveaus van het kleuter- en lager onderwijs.

Aan de hand van onze educatieve pakketten kunnen leerkrachten autonoom aan de slag in het leerproces voor actieve verplaatsingswijzen. De pakketten vormen een aanvulling op de reeds bestaande educatieve projecten van Brusselse verenigingen, zoals het Voetgangersbrevet (GoodPlanet) en het Fietsbrevet (Pro Velo). Als je toch meer ondersteuning wenst bij dit leerproces, kan je deze organisaties contacteren.

Elk educatief pakket bestaat uit een praktische handleiding voor de leerkrachten, een controlefiche, een zelfevaluatiefiche en enkele extra oefenfiches. De pakketten bevatten ook beloningen die de leerlingen krijgen na het leertraject en 'Voetgangers Goud kaarten' voor de ouders.

De leerlijn voor voetgangers bestaat uit vier badges, aangepast aan de verschillende niveaus:

- ➡ De Badge Kleine Stappers voor het kleuteronderwijs
- ➡ De Badge Voetgangers Brons voor de 1^e graad van het lager onderwijs
- ➡ De Badge Voetgangers Zilver voor de 2^e graad van het lager onderwijs
- ➡ De Badge Voetgangers Goud voor de 3^e graad van het lager onderwijs

Je leest momenteel de handleiding Voetgangers Goud. Deze helpt jou, leerkracht van de **3^e graad van het lager onderwijs**, om jonge kinderen te leren hoe ze zich te voet moeten verplaatsen **in het echte verkeer**. Deze Badge Voetgangers Goud is een vervolg op de Badge Voetgangers Zilver voor de 2^e graad lager onderwijs. De voorgestelde wandelingen en oefeningen, waarmee de leerlingen hun vaardigheden kunnen oefenen en ontwikkelen, zijn gemakkelijk te organiseren. De oefeningen zijn aangepast aan hun leeftijd en ontwikkelingsfase.

De **basisvaardigheden** werden behandeld in de vorige handleidingen (bijvoorbeeld oversteken op een zebrapad en kaartlezen). Met deze Badge Voetgangers Goud kun je je leerlingen aanmoedigen om zich meer bewust te worden van hun stedelijke omgeving en om zich **zelfstandiger te verplaatsen**. Aan het einde van deze handleiding vind je onze tips om materiaal te verkrijgen voor je school en je leerlingen, alsook een opleidingsaanbod voor leerkrachten en ouders.

Veel plezier onderweg!

Inhoudstafel

1. Inleiding	6
1.1. Het STOP-principe	6
1.2. Stapsgewijze aanpak leerlijn voetgangers	8
1.3. Vereiste voorkennis	9
1.4. De doelstellingen van de Badge Voetgangers Goud	10
1.5. Stapsgewijze aanpak voor de Badge Voetgangers Goud	11
1.6. Goed gebruik van deze handleiding	12
1.7. Uitdagingen voor leerlingen met specifieke behoeften	13
2. Vaardigheden trainen	14
DEEL 1: Oefeningen in de klas en in de buurt van de school	15
Vaardigheid 1a – De afstand en trajecttijd van een route inschatten	15
Vaardigheid 2a – Zich bewust zijn van de plaats en voorzieningen voor elke verplaatsingswijze in de openbare ruimte	21
Vaardigheid 3a – Zich voorbereiden en de stad te voet verkennen	24
DEEL 2: De vaardigheden oefenen tijdens wandelingen in de stad	27
Vaardigheid 1b – Een afstand en een trajecttijd inschatten	30
Vaardigheid 2b – Zich bewust zijn van de plaats en voorzieningen voor elke verplaatsingswijze in de openbare ruimte	32
Vaardigheid 3b – Zich voorbereiden en de stad te voet verkennen	34
Voor - tijdens - na de wandeling: check-list om een wandeling van de Badge Voetgangers Goud voor te bereiden met alle vaardigheden	36
3. Waar vind ik de juiste uitrusting?	39
3.1. SchoolVervoerPlannen	39
3.2. Week van de Mobiliteit	40
3.3. Nieuwsbrief schoolmobiliteit	40
3.4. Materiaal in bruikleen	40
3.5. De ouders betrekken en de leerlingen uitrusten	40
Bijlagen	41

1. Inleiding

Kinderen uit het 5^e en 6^e leerjaar zijn in principe in staat om zich zelfstandig tussen thuis en school te verplaatsen. Hoewel ze zich zelfstandig kunnen verplaatsen, hebben kinderen tussen 9 en 12 jaar nog niet alle vaardigheden verworven die nodig zijn om de openbare ruimte te analyseren en in te schatten welke gevaarlijke situaties zich in het verkeer kunnen voordoen: op deze leeftijd wordt aanbevolen dat kinderen zich enkel zelfstandig verplaatsen op routes die ze vooraf samen met een volwassene hebben geanalyseerd. Naarmate ze opgroeien, zullen ze dit steeds zelfstandiger kunnen.

Om hen **voor te bereiden op volledige zelfstandigheid**, is het belangrijk om leerlingen op de lagere school zo vroeg mogelijk verantwoordelijkheidsgevoel bij te brengen. Zowel de ouders als de leerkrachten van kinderen spelen hierbij een belangrijke rol.

In deze handleiding richten we ons tot jou als leerkracht.

Deze handleiding bevat een heleboel **tips en tricks** om je leerlingen van het 5^e en 6^e leerjaar te helpen plezier te vinden in stappen en om op een veilige en leuke manier te ontdekken hoe ze een traject kunnen voorbereiden en zich zelfstandig in het verkeer moeten gedragen.

De opbouw van deze Badge Voetgangers Goud volgt de verschillende stappen in het leerproces van de kinderen. Het is belangrijk dat ook jij als leerkracht goed weet hoe dat leerproces in elkaar zit (zie punt 1.2.).

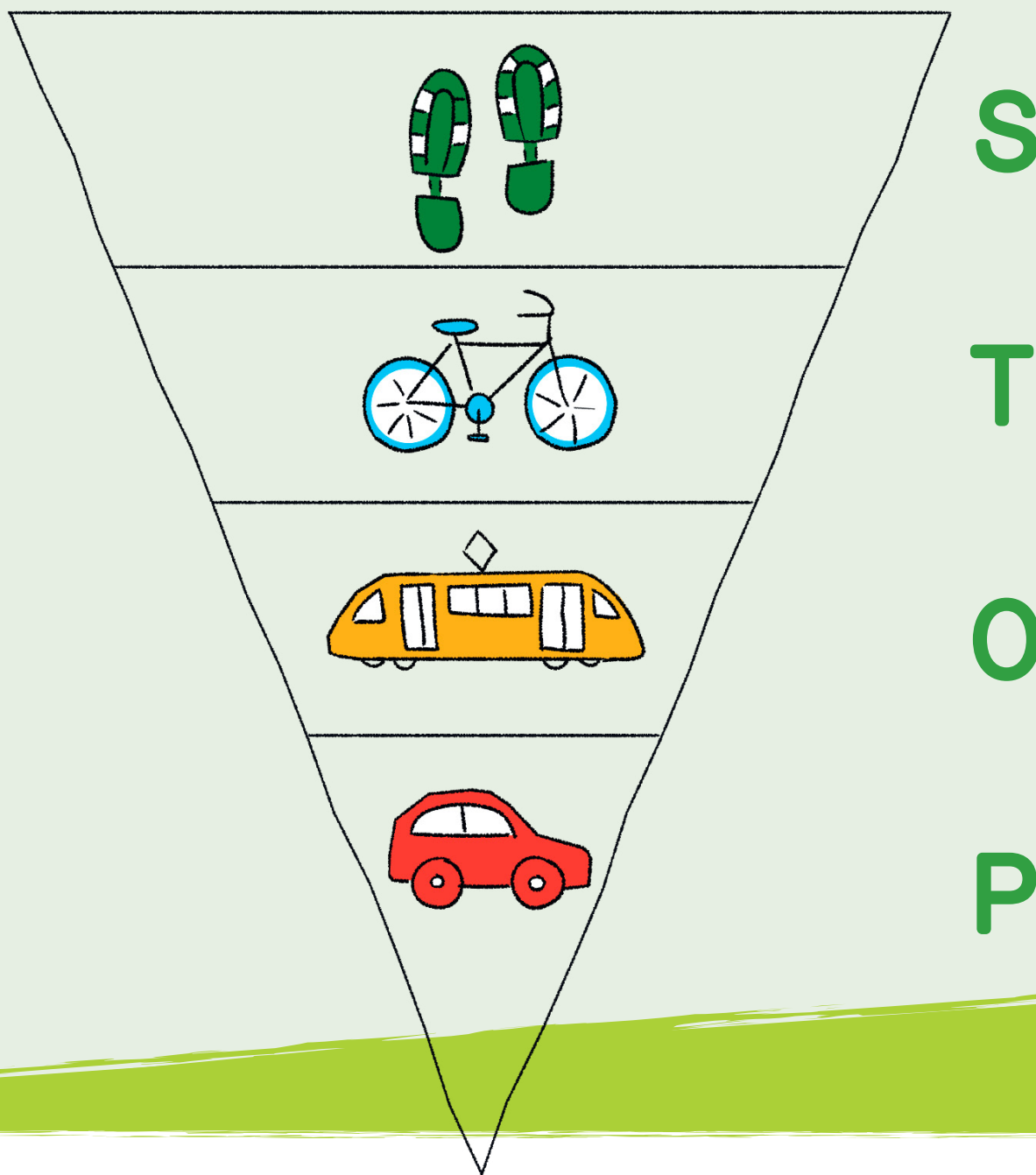
Deze handleiding spitst zich toe op stappen, de belangrijkste verplaatsingswijze in het STOP-principe.

1.1. HET STOP-PRINCIPE

Het STOP-principe staat voor een prioritering van de verschillende verplaatsingswijzen. Het idee dat het STOP-principe promoot, is in de openbare ruimte voorrang te geven aan voetgangers (Stappen), gevolgd door fietsers (Trappen), daarna het openbaar vervoer (O) en tot slot personenwagens (P). In de praktijk leidt dit principe tot een veel actievere (en dus gezondere) bevolking, minder files en minder luchtvervuiling door auto's.

PRIORITEITSVOLGORDE VAN DE VERPLAATSINGSWIJZEN

Het STOP-principe

- S = **STAPPEN** (1 tot 2 km)
Trek goede schoenen aan en leg korte afstanden te voet af!
- T = **TRAPPEN** (2 tot 5 km)
Is de afstand iets groter? Spring op je fiets!
- O = **OPENBAAR VERVOER** (>5 km)
Bussen, treinen, trams en metro's brengen je nog verder.
- P = **PERSONENWAGEN**
Zijn de eerste drie verplaatsingswijzen geen optie? Neem in dat geval de auto.
Je kan ook carpooling of autodelen overwegen.

1.2. STAPSGEWIJZE AANPAK LEERLIJN VOETGANGERS

Onderstaande tabel toont waar de leerlingen zich bevinden in het educatieve traject.

Kleuterschool	➤ Oefeningen voor de Badge Kleine Stappers ➤ Training en eindproef voor de Badge Kleine Stappers	Stappen in een begeleide rij + individueel stappen hand in hand met een volwassene
1 ^e leerjaar	➤ Oefeningen voor de Badge Voetgangers Brons	Begeleid zelfstandig stappen met een volwassene
2 ^e leerjaar	➤ Training en eindproef voor de Badge Voetgangers Brons	
3 ^e leerjaar	➤ Oefeningen voor de Badge Voetgangers Zilver	Zelfstandig stappen
4 ^e leerjaar	➤ Training en eindproef voor de Badge Voetgangers Zilver	
✓ 5 ^e leerjaar	➤ Oefeningen voor de Badge Voetgangers Goud	Stappen in de stad
✓ 6 ^e leerjaar	➤ Wandelingen in de stad en zelfevaluatie door de leerlingen	

1.3. VEREISTE VOORKENNIS

De Badge Voetgangers Goud is een vervolg op de Badge Voetgangers Zilver voor de 2^e graad lager onderwijs. De **doelstellingen van de vorige handleiding moeten dus verworven zijn** voor je kan starten met de Badge Voetgangers Goud.

Een klas die geen voorafgaande voetgangerstraining gevolgd heeft, kan toch starten met de Badge Voetgangers Goud. Maar sommige leerlingen zullen misschien wat meer moeilijkheden ondervinden bij het aanleren van bepaalde begrippen en vaardigheden, zeker als ze zich al regelmatig zelfstandig te voet verplaatsen en daarbij slechte gewoontes hebben aangeleerd.

In de wandelingen die aan deze handleiding verbonden zijn, geven we aan op welke plaatsen je de praktische vaardigheden van de Badge Voetgangers Zilver met je leerlingen kan herhalen (zie wandelingen: bijlagen 4.1 tot 4.18). Je leerlingen zouden op basis van de Badge Voetgangers Zilver in staat moeten zijn **om zich zelfstandig en veilig als voetganger te verplaatsen**.

Je leerlingen moeten zich ook **in groep kunnen verplaatsen**, zoals gezien in de handleidingen Kleine Stappers (kleuterscholen) en Voetgangers Brons (1^e graad lager onderwijs). Dit is belangrijk in de context van de huidige handleiding, omdat de voorgestelde wandelingen in groep gedaan worden.

Als je merkt dat deze basisvaardigheden nog niet helemaal verworven zijn, aarzel dan niet om eerst nog wat te oefenen met behulp van de spelletjes en oefeningen uit de drie voorgaande handleidingen. Deze handleidingen zijn beschikbaar op aanvraag en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school.

De gouden regels uit de voorgaande handleidingen zijn beschikbaar in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school (bijlage 1).

Hier vind je een overzicht van de vaardigheden die in de vorige handleidingen aan bod zijn gekomen:

Badge Kleine Stappers	Badge Voetgangers Zilver
➡ Verplaatsing in groep ➡ Op het voetpad blijven, zelfs als de doorgang moeilijk is	➡ Oversteken op een zebrapad met verkeerslichten ➡ Oversteken op een zebrapad op een kruispunt of rotonde¹ ➡ Oversteken in de buurt van een stilstaande tram of bus
Badge Voetgangers Brons	
➡ Oversteken op een eenvoudig zebrapad	➡ Veilig oversteken zonder zebrapad ➡ Oversteken tussen geparkeerde auto's ➡ Stappen op het voetpad en een hindernis omzeilen die het voetpad volledig verspert

Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust zijn van hun omgeving als ze onderweg zijn. Ze moeten om zich heen kijken, maar ook luisteren: gsm's en koptelefoons kunnen daarom beter niet gebruikt worden op straat, vooral bij het oversteken. Praat hier zeker over met je leerlingen, vooral nu ze zich voorbereiden op de middelbare school en zelfstandiger worden op straat.

¹ De specifieke situatie op een rotonde werd niet uitgewerkt in de Badge Voetgangers Zilver. Je vindt hem bij de herhaling van de praktische vaardigheden (bijlage 1).

1.4. DE DOELSTELLINGEN VAN DE BADGE VOETGANGERS GOUD

De Badge Voetgangers Goud is bedoeld voor de leerlingen van het 5^e en 6^e leerjaar. Hij heeft als doel de leerlingen zelfstandiger te maken in hun verplaatsingen te voet en hen de leefwereld van een voetganger te laten ontdekken. Ze leren een **traject te plannen, de openbare ruimte beter te begrijpen en plezier te vinden in het stappen.**

Deze doelstellingen zijn onderverdeeld in **drie vaardigheden**, die je in de loop van het jaar kunt beoordelen, in combinatie met de **zelfevaluaties van de leerlingen**. Dankzij de oefeningen van deze handleiding en de bijkomende fiches zal je één voor één en gaandeweg aan de vaardigheden kunnen werken.

Doelstellingen	Vaardigheden
Zich zelfstandig verplaatsen en de leefwereld van een voetganger ontdekken	1. De afstand en trajecttijd van een route inschatten
	2. Zich bewust zijn van de ruimte en voorzieningen die aan de verschillende verplaatsingswijzen worden toegekend in de openbare ruimte
	3. Zich voorbereiden en de stad te voet verkennen

1.5. STAPSGEWIJZE AANPAK VOOR DE BADGE VOETGANGERS GOUD

Het behalen van de Badge Voetgangers Goud door je leerlingen verloopt in verschillende stappen:

Vorbereiding

- ➡ Lees deze handleiding goed door.
- ➡ Breng je collega's en je directie op de hoogte.
- ➡ Informeer de ouders dat hun kinderen aan voetgangersvaardigheden werken.

STAP
1

Vaardigheden oefenen en wandelingen maken

- ➡ Oefen met je leerlingen de vaardigheden vermeld in de tabel op de vorige pagina. Verderop in deze handleiding vind je voor elke vaardigheid aangepaste oefeningen. In bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school vind je uitgewerkte wandelingen (bijlagen 4.1 tot 4.18).

STAP
2

Beoordelen of de vaardigheden verworven zijn

- ➡ Na elke wandeling van deze Badge Voetgangers Goud:
 - Laat de leerlingen een zelfevaluatiefiche invullen (bijlage 5).
 - Gebruik de controlefiche om te noteren wat je geobserveerd hebt en waarop jullie nog verder moeten oefenen (bijlage 6).
 - Vergelijk de zelfevaluatiefiche van de leerlingen met je eigen observaties.

STAP
3

Het behalen van de Badge Voetgangers Goud

- ➡ Noteer de sterke punten en de aandachtspunten van elke leerling op de 'Kaart Voetgangers Goud', die bedoeld is voor de ouders. Baseer je hiervoor op jouw controlefiche en op de zelfevaluatiefiches van de leerlingen.
- ➡ Deel de beloningen uit aan de leerlingen (te bestellen via de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school).

STAP
4

1.6. GOED GEBRUIK VAN DEZE HANDLEIDING

Via deze handleiding bereid je je leerlingen voor op wandeltochten die ongeveer een halve dag duren. Aan de hand van deze wandelingen kan je de vaardigheden van de Badge Goud oefenen met je leerlingen, maar ook de **stad te voet ontdekken**, langs verschillende bezienswaardigheden.

In het **eerste deel van deze handleiding** vind je oefeningen voor elk van de drie vaardigheden van deze Badge, die elkaar logisch opvolgen: **eerst in de klas, dan rondom de school**, een omgeving die vertrouwd is voor de leerlingen. Elke oefening kan meermaals herhaald worden doorheen het schooljaar om de vaardigheid goed te verankeren.

In het **tweede deel van de handleiding** stellen we wandelingen voor in **verschillende Brusselse wijken**, en oefeningen gelinkt aan de drie vaardigheden. De oefeningen kunnen worden toegepast op elk van de voorgestelde wandelingen. Tijdens elk van deze wandelingen kun je (1) de afgelegde afstand en de tijd schatten, (2) de openbare ruimte en stedelijke voorzieningen observeren en (3) een Brusselse wijk ontdekken. Je hoeft niet alle drie de vaardigheden te oefenen tijdens dezelfde wandeling, maar alle wandelingen laten wel toe om de drie vaardigheden te oefenen.

Vertrouw op jouw oordeel en kennis van de vaardigheden van je leerlingen om te weten aan welke oefeningen je meer tijd zal moeten besteden. Laat ook ruimte voor creativiteit en flexibiliteit: je moet je uiteraard aanpassen aan jouw leerlingen, de schoolomgeving, de activiteiten van de school en de externe hulp waarop je een beroep kan doen.

ALGEMENE TIPS VOOR EEN GOED VERLOOP VAN DE OEFENINGEN OP DE OPENBARE WEG

1. We raden aan om de volwassene begeleiders, en eventueel ook de leerlingen, uit te rusten met fluohesjes. Andere weggebruikers merken dan sneller op dat jullie een groep op verplaatsing zijn, en kunnen met de nodige voorzichtigheid reageren. Aan het einde van deze handleiding geven we je enkele tips over hoe je materiaal kunt verkrijgen (pg. 39).
2. Sommige leerlingen kunnen zich impulsief gedragen, vooral degenen die al de gewoonte hebben om zich zelfstandig te verplaatsen. Wees extra aandachtig als je dit opmerkt.
3. Vraag regelmatig naar de ervaringen van de leerlingen: Wat hebben ze geleerd of opgemerkt? Vonden ze het leuk om zich te voet te verplaatsen? Vonden ze de oefening moeilijk? Gaan ze zich in de toekomst anders verplaatsen op straat?
4. Herinner de leerlingen voor vertrek aan de regels voor individuele- en groepsverplaatsingen (zie bijlage 1 en vorige handleidingen).
5. Laat de leerlingen om de beurt de kaart vasthouden om de groep te leiden tijdens de wandeling.

1.7. UITDAGINGEN VOOR LEERLINGEN MET SPECIFIEKE BEHOEFTE

Ongeveer 7,5 procent van de Nederlandstalige schoolkinderen in het basisonderwijs in Vlaanderen en Brussel blijken minstens één stoornis te hebben zoals ADHD, dyslexie of autisme*. De meeste van die kinderen volgen gewoon onderwijs en zijn, zeker als hun beperking weinig zichtbaar is, niet altijd gediagnosticeerd.

Deze kinderen worden, in vergelijking met leeftijdsgenootjes, met extra uitdagingen geconfronteerd, zoals:

- ➡ Onvoldoende besef van gevaar.
- ➡ Verhoogde afleidbaarheid.
- ➡ Moeite of onvermogen om achtergrondstimuli weg te filteren.
- ➡ Hogere mate van impulsiviteit.
- ➡ Meer rusteloosheid en minder geduld (bv. niet in staat zijn te wachten).
- ➡ Grotere cognitieve- en leerproblemen.
- ➡ Moeilijkheden met ruimtelijke oriëntatie en hun weg te vinden.
- ➡ Moeilijkheden met begrippen zoals links, rechts, voor, achter, boven, onder.
- ➡ Moeilijkheden bij het begrijpen van complexe opdrachten.
- ➡ Moeite om zich het perspectief van een ander in te beelden.
- ➡ Lager zelfvertrouwen vanwege de uitdagingen hierboven.

Vooraleer zij betrouwbaar op de veiligheidsregels kunnen terugvallen, moeten deze vaak herhaald worden, tot ze een automatisme worden. We geven je enkele **tips**, niet om deze leerlingen apart te remediëren, maar **om toe te passen in de hele groep**. Ook neurotypische kinderen hebben voordeel aan deze methoden:

- ➡ Gebruik heldere taal en geef eenduidige opdrachten.
- ➡ Leer de leerlingen om hulp te vragen.
- ➡ Compenseer waar nodig door hulpmiddelen toe te staan die de zelfredzaamheid vergroten, zoals een 'spiekbrieftje' met icoontjes dat het kind mag bijhouden.
- ➡ Maak gebruik van meerdere manieren om te visualiseren: pictogrammen, uitbeelden, poppetjes of filmpjes.
- ➡ Werk met deeltaken: 'stap voor stap'.
- ➡ Leg uit waarom een regel geldt.
- ➡ Gebruik naast 'links – rechts' ook steeds de benaming 'beide kanten'.

2.

Vaardigheden trainen

De oefeningen in deze handleiding zijn **gerangschikt volgens moeilijkheidsgraad** en volgens de drie vaardigheden die je leerlingen moeten beheersen om hun Badge Voetgangers Goud te behalen. Je begint dus het best met de eerste oefening. Als je deze opbouw volgt, werk je steeds volgens de juiste ontwikkelingsfase van je leerlingen.

In de praktijk

De **drie vaardigheden** van de Badge Voetgangers Goud worden verworven in twee delen:

- Deel 1: Oefeningen en uitstapjes in de buurt van de school.
Elke oefening of uitstap duurt tussen de 15 en 45 minuten. Neem hiervoor bijlage 2 bij de hand:
Oefenbundel - Deel 1.
- Deel 2: Wandelingen in de stad.
Het leerproces gaat een stap verder aan de hand van wandelingen die elk ongeveer een halve dag duren. Hiervoor hebben de leerlingen bijlage 3 nodig:
Oefenbundel - Deel 2.

De voorgestelde wandelingen helpen je de stad en het plezier van het wandelen te ontdekken, terwijl de aandacht gevestigd wordt op verschillende bezienswaardigheden (cultureel, sportief, natuur ...). De wandelingen beginnen en eindigen bij een halte van het openbaar vervoer (MIVB of NMBS). Je kan dus makkelijk de verschillende routes in de hele stad bereiken.

DEEL 1: OEFENINGEN IN DE KLAS EN IN DE BUURT VAN DE SCHOOL

Er is een oefenbundel voorzien voor alle oefeningen in en rond de school (bijlage 2: Oefenbundel - Deel 1). Zo kunnen de leerlingen hun nota's over hun leerproces op één plek verzamelen. Deze bundel is beschikbaar op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school.

VAARDIGHEID 1a DE AFSTAND EN TRAJECTTIJD VAN EEN ROUTE INSCHATTEN

Doel

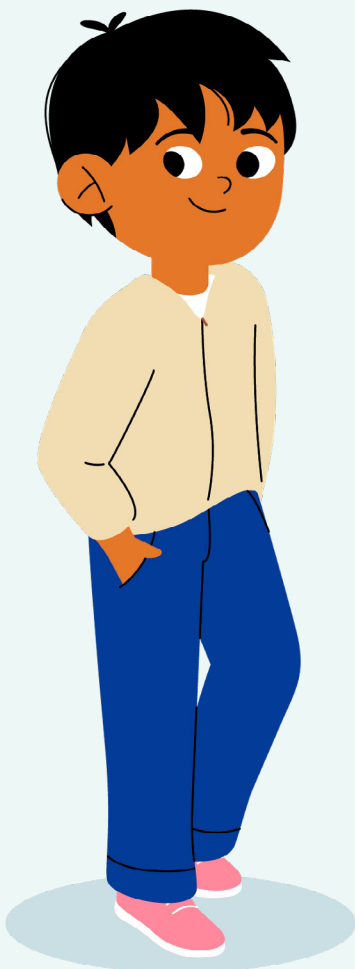
De leerlingen kunnen vanaf hun eigen positie een afstand in de straat inschatten. Ze kunnen ook de trajecttijd voor een gekende route of een gegeven afstand correct inschatten.

Deelvaardigheden

- ➡ Een inschatting maken van:
 - De afstand tussen de eigen positie en een punt in de straat.
 - De trajecttijd van een gekende route of een gegeven afstand, in groep.
 - De trajecttijd van een gekende route of een gegeven afstand, individueel.
- ➡ Een referentiebasis hebben voor het schatten van een afstand of trajecttijd.
- ➡ Een chronometer gebruiken.

Tip

Herhaal de oefeningen meermaals om de referentiebasis van de leerlingen te versterken en de vaardigheid te verankeren.

Een afstand en trajecttijd inschatten op de speelplaats en voor de school: individuele verplaatsing

Plaats	De speelplaats en het voetpad voor de school.
Materiaal	Vier chronometers, een rol- of lintmeter, schrijfmateriaal, een afgedrukte oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2).
Begeleiding	Eventueel een extra begeleider.
Voorbereiding	Identificeer twee punten met een tussenafstand van minimaal 5 meter en maximaal 20 meter op de speelplaats, en twee punten met een tussenafstand van 100 meter op het voetpad voor de school.
Oefening Deel 1 – Een afstand inschatten op de speelplaats	Ga met je leerlingen dicht bij het 1 ^e punt staan, zodanig dat je het 2 ^e punt duidelijk kan zien. Vraag de leerlingen om de afstand tussen de twee punten te schatten en in hun bundel te noteren. Meet vervolgens de werkelijke afstand.

**Oefening Deel 2 –
Een afstand en
trajecttijd inschatten
op het voetpad voor
de school**

- Ga naar het voetpad en vraag de leerlingen om de afstand tussen de twee geïdentificeerde punten te schatten en in hun bundel op te schrijven. Geef hen het antwoord. Vraag de leerlingen dan in te schatten hoe lang ze erover zullen doen om deze 100 meter op een normaal tempo af te leggen, en dat in hun bundel te noteren.
- Verdeel de leerlingen in vier groepen en geef elke groep een chronometer. De leerlingen stappen één voor één tussen de twee punten en worden getimed door hun groep. Ze schrijven hun tijd op.

**Oefening Deel 3 –
Gemiddelde van
de klas**

Tijdens de wandelingen in de stad, zullen de leerlingen de verplaatsingstijd per groep moeten inschatten. Om hen hierop voor te bereiden, kan je het derde deel van de oefening invullen, waarbij je het gemiddelde berekent van de trajecttijden van de klas.

Aandachtspunten

- Sommige leerlingen zullen zo snel mogelijk willen stappen. Je kan hen de afstand een eerste keer laten stappen zonder chronometer, zodat ze de tweede keer aan een normaal tempo gaan stappen.
- Je kan deze oefening herhalen op verschillende plaatsen, om een referentiebasis voor de leerlingen te creëren.
- Eenmaal de leerlingen de afstand van een rechte lijn goed kunnen inschatten, kan je afstanden inschatten in een hoek met twee zijden van de speelplaats of op een voetpad in een bocht: 100 meter in vogelvlucht is niet altijd hetzelfde als 100 meter wandelafstand. In de oefeningen hebben we het over wandelafstand, dus inclusief bochten.
- Je kan de leerlingen halverwege het traject laten stoppen. Zo oefenen ze om de chronometer te stoppen en op het juiste moment opnieuw te starten.
- In de stad leg je niet vaak 100 meter in een rechte lijn af ('in vogelvlucht'). Vermijd van de straat te moeten oversteken tijdens deze oefening, maar werk gerust in straten met bochten, om aan een afstand van 100 meter te komen.

Een trajecttijd inschatten op straat: verplaatsing in groepsverband

Plaats	In de buurt van de school.
Materiaal	Minstens één chronometer, schrijfgierief, de oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2), een kaart van de wijk, fluohesjes voor de volwassenen en eventueel voor de leerlingen.
Begeleiding	Eén of twee extra begeleiders.
Vorbereiding	Kies een heenweg die je regelmatig met je leerlingen aflegt (bibliotheek, zwembad, park ...), of die dicht genoeg bij de school ligt om in een vertrouwde omgeving te blijven. Zoek een andere terugweg naar de school. Duid beide routes aan op de kaart.
Oefening Deel 1 - Heenweg	• Leg uit waar jullie naartoe gaan stappen. Vraag de leerlingen in te schatten hoe lang de groep onderweg zal zijn en dit op te schrijven in hun oefenbundel - Deel 1. • Toon vervolgens de route op de kaart en zeg wat de afstand is. Vraag of iemand zijn schatting van de trajecttijd nog wil wijzigen, en laat hen de nieuwe schatting in hun bundel schrijven. • Volg de route terwijl je chronometreert, en vergelijk de werkelijke trajecttijd met de schattingen van de leerlingen.

Oefening Deel 2 - Terugweg

- Toon de terugweg en laat de leerlingen beide routes vergelijken. Vraag hen om te analyseren of de afstand vergelijkbaar is met de eerste route en om in te schatten hoe lang de terugweg zal duren.
- Chronometreer je wandeling en vergelijk de werkelijke tijd met de schattingen.

Aandachtspunten

- Je kan meerdere chronometers gebruiken om de leerlingen hierop te laten oefenen en om de foutmarge te verkleinen bij haltes waarbij de chronometer moet worden gepauzeerd.
- Stappen in groep gaat trager dan alleen stappen. Bespreek dit met je leerlingen: Als groep hadden we X minuten nodig om het traject af te leggen. Hoe lang denken jullie dat het geduurd zou hebben om dezelfde weg alleen af te leggen?
- Gemiddeld wordt 1 km te voet afgelegd in 12 minuten, aangezien de gemiddelde snelheid van een voetganger bij een individuele verplaatsing 5 km/u is. Dit hangt natuurlijk af van een aantal factoren: de leeftijd en gezondheidstoestand van de voetganger, of hij slentert of haast heeft, hoe zwaar hij geladen is ... Maar ook de hellingsgraad, de drukte onderweg, hoe vaak hij moet stoppen om over te steken ...

Wat moet je chronometrereren tijdens een traject?

Zet de chronometers op **pauze** als er een ongeplande halte op het traject is: als een leerling zijn veters moet strikken, wanneer je uitleg geeft of de omgeving observeert ...

De tijd om over te steken, met of zonder stoplichten, maakt integraal deel uit van het geplande traject. Zet de chronometers dus niet op pauze terwijl je wacht om over te steken.

Een afstand en trajecttijd op straat inschatten: individuele verplaatsing

Plaats	Een voetpad of park in de buurt van de school.
Materiaal	Vier chronometers, acht kegels, schrijfgerei, een klembord, de oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school - bijlage 2), fluohesjes voor de volwassenen en eventueel voor de leerlingen.
Vorbereiding	• Kies een voetpad of park in de buurt van de school, waar de leerlingen zich individueel kunnen verplaatsen. Identificeer een traject van minstens 100 meter (kies een rond getal), waarbij het eindpunt zichtbaar is vanaf het beginpunt. • Plaats vier kegels op de startlijn, ongeveer 1 meter uit elkaar. Ga naar het einde van het parcours en plaats de laatste vier kegels tegenover de eerste vier.
Oefening	• Wanneer het parcours klaar is, vraag je de leerlingen om een inschatting te maken van de afstand die ze moeten afleggen en dit in hun oefenbundel - Deel 1 te noteren. • Geef hen vervolgens de werkelijke afstand. • Vraag hen om in te schatten en op te schrijven hoe lang het zal duren om deze afstand af te leggen. • Verdeel de leerlingen in vier groepen. Elke groep neemt plaats achter een kegel. Geef elke groep een chronometer. Laat de leerlingen per vier het parcours afleggen. De 1^e leerling van elke rij geeft zijn bundel aan de 2^e leerling, en stapt het parcours af. De 2^e leerling chronometreert en noteert de trajecttijd in de bundel van de 1^e leerling. Als de 1^e leerling het einde van het traject heeft bereikt, raakt hij de kegel van zijn rij aan, om de 2^e leerling aan te geven dat hij de chronometer moet stoppen. De 2^e leerling geeft dan de chronometer en zijn eigen oefenbundel door aan de 3^e leerling, en legt op zijn beurt het parcours af. Leg alle ingevulde dossiers op een stapel aan de zijkant. De 1^e leerling van elke rij kan terugkeren naar het beginpunt om de laatste leerling in zijn rij te chronometreeren.
Aandachtspunten	• Het is geen race! Leg uit dat de oefening dient om hen een idee te geven van hun eigen normale staptempo. • Herhaal de oefening verschillende keren in de loop van het jaar om de referentiebasis van de leerlingen te versterken.

Vaardigheid 1 oefenen tijdens een wandeling in de stad

Zie Deel 2 (pg. 27) voor voorstellen van wandelingen in de stad. Tijdens elke wandeling krijg je de mogelijkheid om vaardigheid 1 verder te oefenen.

VAARDIGHEID 2a
ZICH BEWUST ZIJN VAN DE
PLAATS EN VOORZIENINGEN
VOOR ELKE VERPLAATSWIJZE
IN DE OPENBARE RUIMTE

Doel

De leerlingen kunnen identificeren welk gebied bestemd is voor elke verplaatsingswijze en ze herkennen stedelijke voorzieningen.

Deelvaardigheden

- De voorzieningen en infrastructuur identificeren voor elke verplaatsingswijze.
- Het concept van openbare ruimte en de verdeling ervan begrijpen.

De verplaatsingswijzen in de openbare ruimte:
Infrastructuur en stedelijke voorzieningen herkennen

Plaats In de klas.

Materiaal Oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2).

- Oefening**
- Vraag de leerlingen om in elke afbeelding de stedelijke voorzieningen en ruimte te identificeren die bestemd zijn voor de verschillende verplaatsingswijzen: stappen, fietsen (en steppen), openbaar vervoer (bus, tram, metro en trein), auto (en autodelen).
 - Bespreek hun bevindingen: Welk verplaatsingsmiddel neemt de meeste ruimte in op straat? In welke omgeving verplaatsen ze zich het liefst? Wat maakt de stad volgens hen aangenaam? Wat zou er kunnen worden toegevoegd aan/verwijderd uit bepaalde afbeeldingen?
 - Laat hen de verschillende verplaatsingswijzen vergelijken in het laatste deel van de oefening.

Opmerking Deze oefening kan ook in groepen gedaan worden.

Audit: Hoe is de openbare ruimte verdeeld in de straat van onze school?

Plaats	In de klas en in de straat van de school.
Materiaal	Oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2), een lint- of rolmeter, fluohesjes voor de volwassenen en eventueel voor de leerlingen.
Begeleiding	Eén of twee extra begeleiders.
Voorbereiding	Analyseer zelf op voorhand de verdeling van de openbare ruimte in de omgeving van de school.
Oefening	• Maak het eerste deel van de oefening in de klas: schat in hoe breed de verschillende delen van de straat van de school zijn (voetpaden, fietspaden, parkeerplaatsen, rijstroken voor auto's en bussen ...). Baseer je hiervoor op de afbeeldingen in de oefenbundel - Deel 1. • Ga vervolgens naar de straat. Neem het auditgedeelte van de oefenbundel - Deel 1 en schrijfgierief mee. • Neem samen de afmetingen van het voetpad, en eventueel van parkeerplaatsen of andere zones, zonder jezelf in gevaar te brengen. • Verdeel de leerlingen in groepjes van maximaal vier en vraag hen om de straat te observeren en de audit in te vullen. • Keer terug naar de klas voor het besluit. Laat de leerlingen afzonderlijk hun conclusies opschrijven in hun bundel en bespreek vervolgens hun antwoorden in groep: zijn er elementen die bij verschillende leerlingen terugkomen? Zijn er grote meningsverschillen?
Tips	• Je doet deze oefening best direct na de vorige. Zo wordt het denkproces dat opgestart werd op basis van de observaties van de infrastructuur en stedelijke voorzieningen geconcretiseerd door de schoolomgeving te analyseren. • Als je een goede luchtfoto hebt van de straat van de school, kunnen de leerlingen de verschillende onderdelen van de straat op papier meten. Aan de hand van de schaal van de kaart kunnen ze hun metingen omzetten naar reële afstanden. • Je kan luchtfoto's van Brussel vinden op Google Maps, maar ook op Brugis en Mobigis. Daar kan je informatie uitlichten zoals zebrapaden, lijnen van het openbaar vervoer en fietsvoorzieningen.

Mijn ideale wijk (activiteit om een stapje verder te gaan)

Plaats	In de klas.
Materiaal	Oefenbundel - Deel 1 (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2), papier en kleurpotloden voor elke leerling.
Vorbereiding	Zoek het adres van de schepen van onderwijs en/of mobiliteit en/of stedenbouw van de gemeente van de school.
Oefening	• Vraag de leerlingen om op een apart blad hun 'ideale straat' te tekenen: als ze geen beperkingen hadden, wat zouden ze dan willen toevoegen aan of weghalen uit de wijk van de school? • Hang alle tekeningen op het bord en geef de leerlingen een paar minuten om elkaars tekeningen te ontdekken. • Vergelijk de tekeningen: Wat komt terug in verschillende tekeningen, wat verschilt? Wat zou de ideale straat zijn volgens jouw klas, als je alle ideeën samenvoegt? • Schrijf een brief naar je gemeente waarin je de bevindingen van je audit en de ideale straat van de leerlingen beschrijft. Voeg gerust een paar tekeningen toe en nodig de schepenen en raadsleden uit om ze te komen bespreken in de klas of tijdens een oefening op straat. • Breng ook de ouders op de hoogte via de communicatiekanalen van je school en door de tekeningen in de school op te hangen, zodat ook de volwassenen bewuster naar de schoolomgeving gaan kijken.
Opmerking	Om het debat over de openbare ruimte met je leerlingen te verdiepen, kan je het ook hebben over de beperkingen waarmee rekening moet gehouden worden: vereisten voor hulpvoertuigen (brandweer, politie, ziekenwagen) en vuilniswagens, de differentiatie van wegen tussen de verplaatsingswijzen (meer informatie over de multimodale specialisatie van wegen vind je op be.brussels/nl/transport-mobiliteit/mobiliteitsvraagstukken/gewestelijk-mobiliteitsplan/de-acties-van-het-plan/good-network). De ideale straat van de leerlingen is niet altijd mogelijk, maar hoe kan je die zo dicht mogelijk benaderen? Welke tekeningen zijn het meest realistisch?

Vaardigheid 2 oefenen tijdens een wandeling in de stad

Zie Deel 2 (pg. 27) voor voorstellen van wandelingen in de stad. Tijdens elke wandeling krijg je de mogelijkheid om vaardigheid 2 verder te oefenen.

VAARDIGHEID 3a
**ZICH VOORBEREIDEN
EN DE STAD TE VOET
VERKENNEN**

Doel

De leerlingen kunnen een wandeling in Brussel voorbereiden (met de hulp van een volwassene) en vinden het leuk om de stad te ontdekken en er zich te voet te verplaatsen.

Deelvaardigheden

- De voordelen van stappen kennen.
- Een wandelroute kunnen voorbereiden op een kaart.
- Genieten van stappen in de stad.

De voordelen van stappen

Plaats	In de klas.
Materiaal	De oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in de bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2).
Oefening	Laat de leerlingen het onderdeel ‘De voordelen van stappen’ van de oefenbundel - Deel 1 invullen (pg. 16 van bijlage 2) en bespreek vervolgens klassikaal. • Maak een lijst van de voordelen die de leerlingen benoemen en bespreek ze: welke voordelen lijken hen het belangrijkste? Welke zijn ook van toepassing voor andere verplaatsingswijzen, zoals fietsen? Kunnen ze concrete situaties benoemen waarin ze deze voordelen hebben ervaren? • Laat hen vervolgens de puzzel maken en bespreek de voordelen die ze zelf nog niet benoemd hadden.

Brussel, een stad om in te wandelen

Plaats	In de klas.
Materiaal	De oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in de bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2), een kaart van de schoolwijk en, idealiter, van de wijken waar de leerlingen wonen.
Oefening	Laat de leerlingen het onderdeel ‘Brussel, een stad om in te wandelen’ van de oefenbundel - Deel 1 invullen (pg. 19 van bijlage 2) en bespreek dit klassikaal: hebben de leerlingen alle plaatsen herkend? Welke locaties zouden ze kunnen toevoegen? Wat vinden ze vooral leuk in hun eigen wijk?

Ik plan een route

Plaats In de klas.

Materiaal De oefenbundel - Deel 1 voor elke leerling (te vinden in de bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 2), vier kaarten van het MIVB-netwerk (stib-mivb.be), vier kaarten van het Brusselse NMBS-netwerk (belgiantrain.be/nl/travel-info/train-offer/s-train/s-train-brussels) en vier kaarten van Brussel (de kaart op pg. 21 van de oefenbundel, of een toeristische kaart die je aanvraagt bij je gemeente, of een kaart van de website van Visit Brussels visit.brussels/nl/bezoekers/plan-je-trip/praktische-informatie/brochures-en-plannen).

Voorbereiding Zoek de school en de Grote Markt op de kaart van Brussel, evenals de plaatsen waar de leerlingen langs moeten (zie oefenbundel - Deel 1). Identificeer een route om met het openbaar vervoer van de school naar de Grote Markt te gaan.

Vervolg op volgende pg.

Ik plan een route (vervolg)

Oefening Deel 1 - Naar de Grote Markt gaan

- Verdeel de leerlingen in vier groepen en geef elke groep een kaart van Brussel en een kaart van het netwerk van de MIVB en van de NMBS.
- Vraag de leerlingen om de Grote Markt en de school te zoeken op de verschillende kaarten (geef ze eventueel de naam van de dichtstbijzijnde halte van het openbaar vervoer).
- Als de afstand tussen jouw school en de Grote Markt klein is (1 à 2 km), kan je de leerlingen vragen om het Atomium of een andere bekende plaats te zoeken.
- Vraag hen een route van de school naar de Grote Markt uit te werken en te tekenen, op de toeristische kaart of op de kaart van pg. 21 van de oefenbundel. Je kan opdrachten toevoegen: 'Kies een traject met alleen maar de metro' of 'Kies een traject dat ten minste twee verschillende verplaatsingswijzen combineert'.
- Vergelijk de routes van de groepen. Als er grote verschillen zijn, vraag de leerlingen dan wat hun keuze heeft beïnvloed.
- Laat dan de route zien die jij gepland had. Als deze heel anders is dan die van de leerlingen, leg dan uit waarom je hem gekozen hebt (om drukke wegen, een gevaarlijke kruising ... te vermijden).

Oefening Deel 2 - Een wandelroute kiezen

- Geef elke groep zijn kaart terug, met de route naar de Grote Markt.
- Laat de leerlingen het onderdeel 'Ik plan een route' van oefenbundel - Deel 1 invullen en vergelijk vervolgens de voorgestelde routes. Als er grote verschillen zijn, wat waren dan de redenen voor de keuzes van de leerlingen?

Aandachts- punt

- Doe deze oefening in groep, maar zorg ervoor dat elke leerling de kans krijgt om mee te werken aan het maken van de routebeschrijving.

Vaardigheid 3 oefenen tijdens een wandeling in de stad

Zie Deel 2 (pg. 27) voor voorstellen van wandelingen in de stad. Tijdens elke wandeling krijg je de mogelijkheid om vaardigheid 3 verder te oefenen.

DEEL 2: DE VAARDIGHEDEN OEFENEN TIJDENS WANDELINGEN IN DE STAD

Nu je leerlingen hebben geoefend in de klas en rond de school, is het tijd om op stap te gaan om de stad te ontdekken, te genieten en hun kennis en vaardigheden toe te passen. Gebruik hiervoor oefenbundel - Deel 2: 'Ik ga op stap met mijn klas'.

We geven hieronder specifieke oefeningen voor de behandelde vaardigheden en tips om deze te integreren in de wandelingen.

In bijlagen 4.1 tot 4.18 vind je beschrijvingen van wandelingen en aanbevolen plaatsen om de nieuw aangeleerde vaardigheden te oefenen.

De wandelingen die in de bijlagen worden voorgesteld, kunnen worden aangepast. We raden aan om in de loop van de 3^e graad verschillende wandelingen te maken om Brussel te ontdekken en het plezier van stappen te ontdekken.

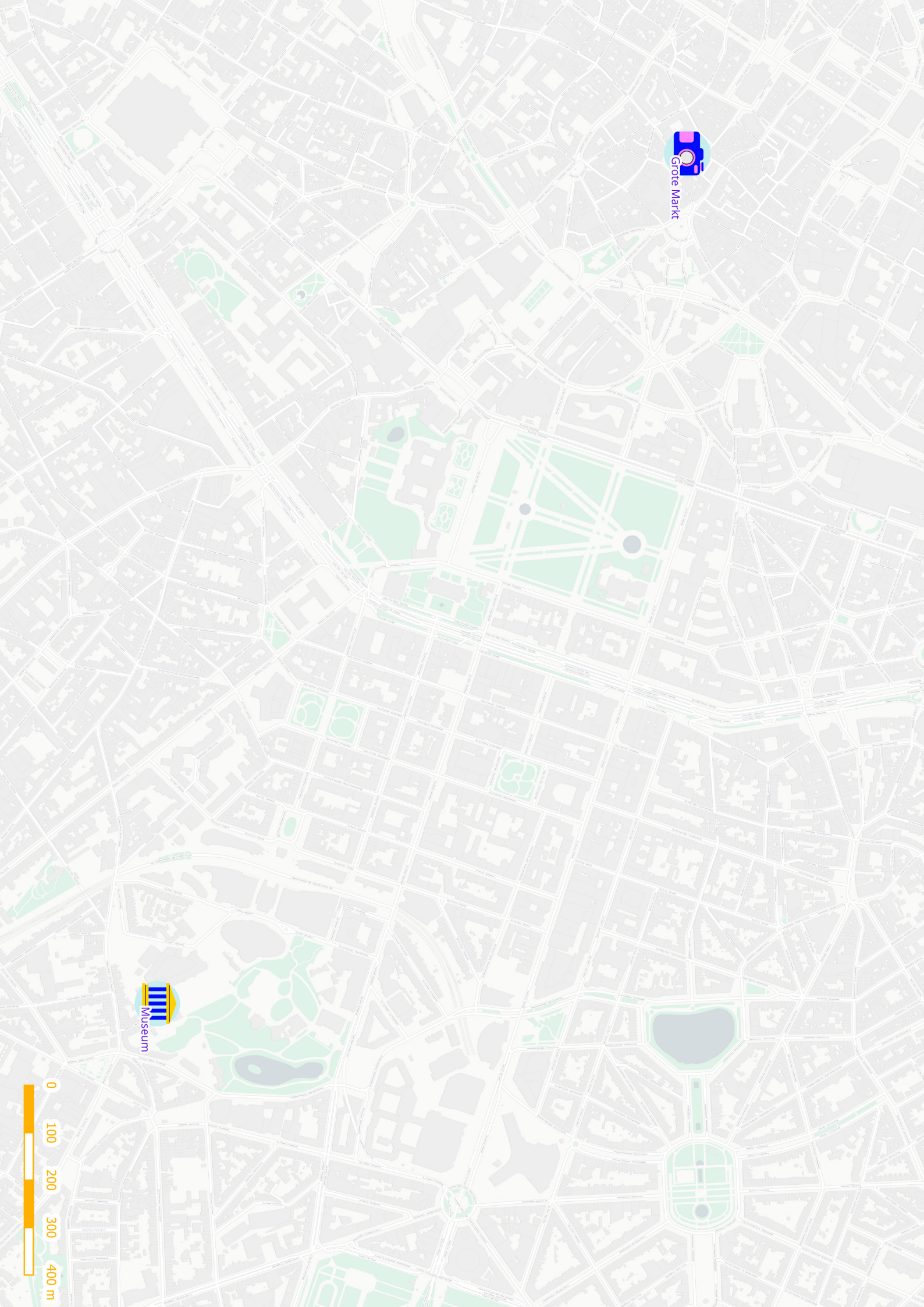
Een wandeling voorbereiden: een route kiezen om naar het startpunt te gaan

Om de route die je gekozen hebt voor te bereiden, kun je de oefening 'Ik plan een route' van vaardigheid 3 herhalen (pg. 25-26). Laat de leerlingen oefenen met het kiezen van een route.

Als ze routes kiezen die heel anders zijn dan de jouwe, leg dan je keuzes uit (veiligheid, trajecttijden, oefeningen die je tijdens de wandeling wil doen ...).

Elke wandeling laat toe om de drie vaardigheden van de Badge Voetgangers Goud te oefenen. Om niets te vergeten voor, tijdens of na de wandeling, kan je de check-list gebruiken (pg. 36).

Grote Markt

Museum

0 100 200 300 400 m

Voorzie de nodige begeleiders voor je uitstappen: één of twee extra begeleiders laten je toe om met meer zekerheid te wandelen en de oefeningen van de verschillende vaardigheden uit te voeren.

Vereiste voorkennis: herhalingsoefeningen

Bij elke wandeling stellen we interessante plekken voor om de praktische vaardigheden van de Badge Voetgangers Zilver (2^e graad lager) te herhalen.

Raadpleeg bijlage 1 of de eerdere handleidingen die beschikbaar zijn op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school voor meer informatie over de gouden regels voor het oversteken op of buiten zebrapaden en de regels verplaatsingen in groep.

Laat je leerlingen voor vertrek het onderdeel 'Opfrissing van de regels voor verkeersveiligheid' invullen, in oefenbundel - Deel 2.

Stop met je leerlingen op een veilige plek en neem de tijd om de situatie te observeren. Vraag hoe ze in deze specifieke situatie kunnen oversteken of verder stappen: wat zijn de gouden regels die op dit moment gevolgd moeten? Wat zijn de potentiële risico's en hoe kunnen ze deze vermijden?

Als de leerlingen het (de) juiste antwoord(en) hebben gegeven, laat ze dan de oefening één voor één doen. Zeg duidelijk waar ze moeten stoppen. Bij oversteken wacht een begeleider de leerlingen aan de andere kant van de weg op.

Wandelingen van de Badge Voetgangers Goud

Een paar aandachtspunten met betrekking tot de wandelingen:

- De onderstaande wandelingen zijn suggesties waarmee je de drie vaardigheden uit deze handleiding in de praktijk kan brengen, de praktische vaardigheden uit de vorige handleiding (Voetgangers Zilver) kan oefenen, en vooral de stad en het plezier van het wandelen kan ontdekken.
- De informatie die we voor elke wandeling geven is niet exhaustief. We geven je voorbeelden van antwoorden om de oefeningen makkelijker met je leerlingen te kunnen doen.
- Infrastructuur kan in de loop van de jaren evolueren. Deze handleiding werd eind 2024 geschreven, dus er kunnen werkzaamheden zijn uitgevoerd tussen die datum en het moment dat je deze handleiding in handen hebt.

VAARDIGHEID 1b EEN AFSTAND EN EEN TRAJECTTIJD INSCHATTEN

Een trajecttijd inschatten

Plaats	Tijdens één van de aanbevolen wandelingen.
Materiaal	Minstens één chronometer, schrijfgierief, een oefenbundel - Deel 2 voor elke leerling (bijlage 3), een kaart van de gekozen wandeling (bijlagen 4.1 tot 4.18), fluohesjes voor de volwassenen en eventueel voor de leerlingen. Je vindt de bijlagen in het plastic mapje bij deze handleiding en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school .
Begeleiding	Eén of twee extra begeleiders.
Vorbereiding	Kies een wandeling uit. Print de kaart van je gekozen wandeling en zoek de stopplaats op 1 km van de start (aangegeven op de kaart).
Oefening	• Toon voor vertrek de route aan de leerlingen en vraag hen de trajecttijd in te schatten. Ze kunnen zich baseren op het aantal af te leggen kilometers en op de informatie die ze uit de voorbereidende oefeningen hebben onthouden. Herinner hen eraan dat ze in groep langzamer stappen dan individueel, en dat ze bij elk kruispunt de tijd moeten nemen om veilig over te steken. De leerlingen noteren hun schattingen in hun oefenbundel - Deel 2. • Toon de leerlingen bij het begin van de wandeling het punt op de kaart dat de 1^e afgelegde kilometer markeert. • Wandel de 1^e kilometer terwijl je de tijd chronometreert. • Ter herinnering: oversteken zijn inbegrepen in de trajecttijd. De chronometer mag alleen worden gepauzeerd voor haltes die geen deel uitmaken van de route (een leerling die zijn veters moet knopen, tijd om uitleg te geven, observatie van een interessant punt ...). • Nadat je 1 km hebt afgelegd, laat je de leerlingen de tijd op je chronometer zien. Vraag hen om opnieuw de tijd te schatten die nodig zal zijn om de rest van de wandeling af te leggen en dit in hun bundel te noteren. • Chronometreer de rest van de wandeling (en pauzeer de chronometer bij haltes die niet in de wandeling zijn inbegrepen). Je kan voor elke kilometer van de wandeling een andere leerling de chronometer laten bedienen. De leerlingen die niet verantwoordelijk zijn voor een chronometer kunnen op dat moment volop deelnemen aan de andere aspecten van de oefening en zonder afleiding hun omgeving observeren.

Aandachtspunten

- Als je meerdere chronometers hebt, kan je de kans op fouten verminderen. Voor het beste resultaat verdeel je twee of drie chronometers onder de leerlingen. Neem het gemiddelde van de verschillende chronometers.
- Zorg dat de leerlingen de wandeling niet als een race gaan beschouwen, omdat ze gechronometreerd wordt. Hierdoor zouden sommigen de veiligheidsregels kunnen vergeten.

Een afstand inschatten

Plaats

Tijdens één van de aanbevolen wandelingen.

Materiaal

Een rol- of lintmeter, schrijfgereif, de oefenbundel - Deel 2 voor elke leerling (bijlage 3), een kaart van de gekozen wandeling (bijlagen 4.1 tot 4.18), fluo-hesjes voor de volwassenen en eventueel voor de leerlingen. Je vindt de bijlagen in het plastic mapje bij deze handleiding en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school.

Begeleiding

Eén of twee extra begeleiders.

Vorbereiding

Zoek op de kaart van de wandeling een straat van minstens 50 meter lang. In de beschrijving van de wandelingen zijn geschikte straten aangegeven.

Oefening

- Stop in een geschikte straat.
- Wijs een plek aan in de straat op minimaal 25 meter en maximaal 100 meter afstand. Vraag je leerlingen om de afstand tot deze plek in te schatten en op te schrijven in hun bundel.
- Meet de werkelijke afstand en laat hen deze in hun bundel noteren.
- Leg de afstand opnieuw af en tel onderweg het aantal geparkeerde auto's en lege parkeerplaatsen.
- Bereken het aantal geparkeerde auto's dat in de gemeten afstand past, bv.:
 - 50 meter = 8 auto's + 4 lege parkeerplaatsen geteld = plaats voor 12 geparkeerde auto's. Eén auto is dus ongeveer 4 meter lang.
- Benoem een ander punt in de straat en vraag om de afstand tot dat punt in te schatten, aan de hand van het aantal parkeerplaatsen.
- Leg de afstand af en meet hem na.

Aandachtspunten

- Geparkeerde auto's en lege parkeerplaatsen kunnen helpen om de afstand goed in te schatten, omdat ze een referentiepunt vormen. De lengte van auto's varieert, maar 4 meter is een goed gemiddelde.
- Je kan deze oefening verschillende keren herhalen tijdens de wandeling, om de vaardigheid te verankeren.

VAARDIGHEID 2b

ZICH BEWUST ZIJN VAN DE PLAATS
EN VOORZIENINGEN VOOR ELKE
VERPLAATSWIJZE IN DE
OPENBARE RUIMTE

Audit: Verdeling van de openbare ruimte

Plaats	Tijdens één van de aanbevolen wandelingen.
Materiaal	Schrijfgerief, vier kaarten van de gekozen wandeling, de oefenbundel - Deel 2 (auditgedeelte, pg. 4) voor elke leerling, te vinden in de bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 3.
Vorbereiding	Verdeel de leerlingen in vier groepen volgens de verplaatsingswijzen die tijdens deze oefening geanalyseerd zullen worden: stappen, fietsen, openbaar vervoer, auto. Zoek in de beschrijving en op de kaart van de gekozen wandelingen de aanbevolen plaatsen waar de leerlingen de elementen van hun audit kunnen terugvinden, evenals de straten waar het interessant is om te analyseren hoe de openbare ruimte verdeeld werd en hoeveel plaats de voetgangers en fietsers krijgen (zie bijlagen 4.1 tot 4.18).
Oefening	• Vraag de leerlingen om uit hun oefenbundel - Deel 2 het auditblad te halen dat bij hun verplaatsingswijze (stappen, fietsen, openbaar vervoer, auto) hoort. Elke groep krijgt een kaart van de wandeling zodat ze de straten kunnen aanduiden waar ze een element hebben gevonden dat overeenkomt met hun verplaatsingswijze, en zodat ze de namen van de straten op hun auditblad kunnen overnemen. • Tijdens de wandeling moet elke groep de audit invullen die overeenkomt met hun verplaatsingswijze, door de stedelijke omgeving te observeren. Stop in de straten die worden aangegeven in de beschrijving van de wandeling, en vraag de leerlingen wat hen opvalt i.v.m. de verdeling van de openbare ruimte: vinden ze dat alle verplaatsingsmiddelen hun plaats hebben in deze straat? Vinden ze het wenselijk en mogelijk om de openbare ruimte anders in te delen? Op welke manier? Wat zijn de beperkingen? • Bespreek na de wandeling in groep de openbare ruimte. Vergelijk de fiches van de verschillende groepen. Welke verplaatsingswijze neemt over het algemeen de meeste ruimte in beslag? Denken ze dat het goed zou geweest zijn om infrastructuur X of voorziening Y te vinden op bepaalde plaatsen (bv. een fietspad of een zebrapad in een drukke straat)?

**Voorstel om
een stapje
verder
te gaan**

Vraag de leerlingen om op een kaart van de schoolwijk aan te geven waar ze de verschillende elementen van de audit denken te kunnen vinden. In de loop van het jaar kunnen de leerlingen de voorzieningen zoeken tijdens wandelingen met de school of tijdens andere verplaatsingen alleen of met hun ouders.

**Aandachts-
punt**

Bij elke wandeling stellen we twee straten voor om te vergelijken, met een erg verschillend profiel. Denk samen met je leerlingen na over de plaats die voorzien werd voor de verschillende verplaatsingsmodi. Deze vergelijking laat je leerlingen toe om na te denken over de stedelijke voorzieningen en over het comfort en de veiligheid van verplaatsingen te voet of met de fiets.

Je kan de leerlingen laten nadenken over de straten waar volgens hen de voorzieningen anders moeten worden verdeeld, en over de straten waar de huidige inrichting voldoende lijkt, zelfs als er niet voor alle verplaatsingswijzen iets voorzien is. Het is normaal dat niet elke straat plaats voorziet voor elke verplaatsingswijze, maar het is interessant om de nieuwsgierigheid van de leerlingen te prikkelen over de voorzieningen voor de actieve verplaatsingswijzen (stappen en fietsen) en om na te gaan of sommige straten beter zouden kunnen worden ingericht.

Bijvoorbeeld: het openbaar vervoer rijdt niet in elke straat, dus het heeft niet overal een eigen rijstrook nodig, maar heeft het die wel in de straten waar dat wenselijk is? Wat moet er gebeuren in een straat waar de auto alomtegenwoordig is, om voetgangers en fietsers beter tegemoet te komen? Vinden ze dat de voetpaden overal breed genoeg zijn, ook in verhouding tot de rest van de straat? Zijn er straten zonder fietspaden waar deze aangelegd hadden kunnen worden, rekening houdend met de breedte van de straat en de verkeersdrukte? Zou het in woonstraten mogelijk/wenselijk zijn om de ruimte voor auto's te beperken? ...

VAARDIGHEID 3b
ZICH VOORBEREIDEN
EN DE STAD TE VOET
VERKENNEN

Ik wandel door de stad en observeer mijn omgeving

Plaats	Tijdens één van de aanbevolen wandelingen.
Materiaal	Schrijfgerei, de oefenbundel - Deel 2 voor elke leerling (te vinden in bijlage en op de website mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school – bijlage 3), fluohesjes voor de volwassenen en eventueel voor de leerlingen.
Vorbereiding	Geen voorbereiding nodig.
Begeleiding	Eén of twee extra begeleiders.
Oefening	• Vraag voor je vertrekt aan de leerlingen om na te denken over wat ze in hun stad zouden willen tegenkomen en dat op te schrijven in hun bundel (speeltuin, park, bakkerij ...). Als ze een ander kind zouden moeten rondleiden in de stad, wat zouden ze dan laten zien (mooie gebouwen, muurschilderingen, ijssalons, sportterreinen ...)? Noteer de ideeën van alle leerlingen op het bord. • Vraag de leerlingen om tijdens de wandeling hun omgeving aandachtig te observeren, en te proberen de elementen terug te vinden die ze eerder hebben opgesomd. • Ga na de wandeling terug naar de lijst op het bord en kruis de voorwerpen aan die de leerlingen hebben gezien. De leerlingen kunnen tegelijkertijd hun oefenbundel - Deel 2 aanvullen om aan te geven of ze de elementen die ze eerder hadden opgeschreven al dan niet hebben gezien. • Bespreek wat ze wel of niet hebben gezien: vinden ze Brussel een mooie stad? Wat kan er verbeterd worden? Wat zagen ze als voetgangers dat ze niet (of niet op dezelfde manier) zouden hebben gezien als ze zich op een andere manier hadden verplaatst?

Voor - tijdens - na de wandeling: check-list om een wandeling van de Badge Voetgangers Goud voor te bereiden met alle vaardigheden

Voor de wandeling

- ☐ Bereid de route naar het startpunt eerst zelf voor en vervolgens met je leerlingen: zie oefening 'Ik plan een route', pg. 20 van bijlage 2 (Oefenbundel - Deel 1).
- ☐ Verdeel de leerlingen in vier groepen voor de audit (zie pg. 32 van deze handleiding).
- ☐ Deel een kaart van de wandeling uit aan elke groep.
- ☐ Laat de leerlingen het deel 'Voor de wandeling' invullen, pg. 3 van hun oefenbundel - Deel 2 (bijlage 3):
 - ☐ 'De trajecttijd van de wandeling inschatten'.
 - ☐ 'Ik wandel door Brussel en observeer mijn omgeving - voorbereiding'.

Tijdens de wandeling

- ☐ Stop eventueel op de aangegeven punten om de praktische vaardigheden van de Badge Voetgangers Zilver te herhalen.
- ☐ Toon bij de start van de wandeling de 1^e km op de kaart. Chronometreer de tijd die jullie nodig hebben om deze afstand af te leggen.
 - ☐ Laat de leerlingen de oefening 'Na de 1^e km' invullen, zie pg. 3 van oefenbundel - Deel 2.
 - ☐ Laat verschillende leerlingen de rest van de wandeling chronometreeren, waarbij je de chronometers pauzeert als je stopt om een bepaalde oefening te doen of halt houdt om een reden los van het traject.
- ☐ Stop in een straat om het schatten van afstanden te oefenen.
 - ☐ Laat de oefening 'Een afstand inschatten' invullen, pg. 3 van oefenbundel - Deel 2.
- ☐ Stop in straten waar de leerlingen hun auditblad over de openbare ruimte kunnen invullen: oefening 'Audit: verdeling van de openbare ruimte', zie pg. 4 van oefenbundel - Deel 2.
- ☐ Herinner de leerlingen eraan aandachtig te blijven voor hun omgeving om leuke plekken te ontdekken.

Na de wandeling

- ☐ Laat het deel 'Na de wandeling' van oefenbundel - Deel 2 invullen (pg. 9):
 - ☐ 'De trajecttijd van de wandeling berekenen'.
 - ☐ 'Ik wandel door Brussel en observeer mijn omgeving'.
- ☐ Vergelijk de auditbladen van de leerlingen.
- ☐ Vergelijk de lijst van 'leuke' elementen die de leerlingen onderweg wilden zien met de elementen die ze daadwerkelijk gezien hebben.
- ☐ Vraag wat de leerlingen van de wandeling vonden: was het leuk? Wat vonden ze het leukst? Kenden ze de plaatsen waar jullie langs kwamen al?
- ☐ Laat de leerlingen een zelfevaluatie-fiche invullen (bijlage 5).
- ☐ Gebruik de controlefiche (bijlage 6) om je observaties bij te houden en te noteren op welke punten jullie samen nog moeten oefenen.

Kaart Voetgangers Goud

De wandelingen laten de leerlingen toe om de stad te voet te ontdekken en hun voetgangersvaardigheden te versterken.

Op het einde van het leertraject, als je alle wandelingen gedaan hebt die je wou doen, verzamel je je eigen notities (bijlage 6) en de zelfevaluaties van de leerlingen (bijlage 5 + oefenbundel - Deel 1). Op basis daarvan kan je de 'Kaart Voetgangers Goud' voor de ouders aanvullen. Noteer hierop de sterke punten en de verbeterpunten van iedere leerling. De leerlingen krijgen deze kaart om hen aan hun ouders te tonen. Zo blijven de ouders op de hoogte van de voetgangersvaardigheden die hun kind verworven heeft en kunnen ze thuis verder oefenen.

Deel ook de **beloningen** uit aan de leerlingen.

Een kleine plechtigheid met de ouders en de directie geeft voldoening aan de leerlingen, en helpt om het project bekendheid te geven. Via de website (mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school), kan je de bijlagen altijd opnieuw downloaden en kan je kaarten voor de ouders en beloningen voor de leerlingen bijbestellen.

3.

Waar vind ik de juiste uitrusting?

Heeft jouw school steun nodig om deze leerlijn tot een goed einde te brengen? Wil je meer info ontvangen en hulp krijgen opdat je leerlingen deze badge kunnen behalen? Wij kunnen je helpen, je staat er niet alleen voor! Ontdek hieronder verschillende mogelijkheden om je te voorzien van het nodige materiaal, je op te leiden en in contact te komen met andere scholen.

3.1. SCHOOLVERVOERPLANNEN

Jouw school wil op een meer proactieve manier werken rond actieve mobiliteit? Schrijf je dan in, mocht dat nog niet zijn gebeurd, voor de SchoolVervoerPlannen (SVP).

Een SVP zorgt ervoor dat een school haar situatie op het gebied van mobiliteit beter begrijpt en dat ze begeleid wordt bij het ontwerpen, uitvoeren en evalueren van een actieplan om **actievere en veiligere verplaatsingen** te bevorderen.

Scholen met een SVP worden gedurende 18 maanden begeleid door een **mobilitéitscoach**. Tijdens die periode ontvangen ze alle nodige info om daarna het werk **zelfstandig** voort te zetten.

Scholen met een SVP kunnen ook gebruik maken van een **breed aanbod** aan materiaal (verkeerspiste, fluo-hesjes ...), animaties (bv. om de wijk van de school te voet te ontdekken), vormingen en diensten.

Om deze steun te krijgen, kunnen de scholen met een SVP een **actieplan** indienen bij Brussel Mobiliteit. De steunaanvragen in de actieplannen worden door Brussel Mobiliteit beoordeeld vanuit zijn visie op schoolmobiliteit, nl. '**Het schoolpubliek verplaatst zich actief en in alle veiligheid**'.

Meer informatie vind je op de website van Brussel Mobiliteit mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school (deel 'SchoolVervoerPlannen').

Scholen met een SVP zijn ook elk jaar de eregasten op het **Salon van de Schoolmobiliteit**: een evenement met een overvloed aan info en uitwisselingen tussen scholen en met Brusselse verenigingen die actief zijn in de mobiliteitssector.

3.2. WEEK VAN DE MOBILITEIT

Elke Brusselse school, met of zonder SVP, kan de projectoproep beantwoorden voor de Week van de Mobiliteit, die elk jaar plaatsvindt van 16 tot 22 september. Door een project in te dienen, kunnen scholen **steun** aanvragen **voor hun acties**.

Het gaat om projecten die een rechtstreeks verband hebben met deze Week van de Mobiliteit, en die bijdragen tot de visie van Brussel Mobiliteit op schoolmobiliteit: 'Het schoolpubliek verplaatst zich actief en in alle veiligheid'. De projecten worden beoordeeld op basis van deze visie en rekening houdend met het beschikbare budget.

Het aanbod in de catalogus op het SVP-gedeelte van de website van Brussel Mobiliteit is voorbehouden voor scholen met een SVP kan enkel via hun actieplan worden aangevraagd. Het gaat onder andere om materialen die deze scholen het hele schooljaar door kunnen gebruiken ter ondersteuning van hun structurele mobiliteitsactiviteiten. De elementen uit deze catalogus kunnen niet aangevraagd worden via de projectoproep voor de Week van de Mobiliteit.

3.3. NIEUWSBRIEF SCHOOLMOBILITEIT

Schrijf je in op de nieuwsbrief van Brussel Mobiliteit over schoolmobiliteit om op de hoogte te blijven van projectoproepen, activiteiten van haar partners, goede voorbeelden, en meer: mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school.

3.4. MATERIAAL IN BRUIKLEEN

➡ Gemeenten

Sommige gemeenten lenen op aanvraag materiaal uit aan scholen.

Heel wat gemeenten ondersteunen ook de organisatie van fietsrijen, schoolstraten en andere activiteiten. Contacteer de dienst Mobiliteit of de dienst Onderwijs van je gemeente om na te gaan wat ze aanbieden.

3.5. DE OUDERS BETREKKEN EN DE LEERLINGEN UITRUSTEN

Hoe meer de ouders betrokken zijn, hoe groter de kans dat jouw leerlingen regelmatig zullen fietsen en hun vaardigheden zullen aanscherpen. Communiceer daarom op ouderavonden, opendeurdagen en nieuwsbrieven over het belang dat jouw school hecht aan actieve mobiliteit. Een kleine attentie voor vrijwilligers die meekomen op uitstappen of helpen bij de eindtest kan wonderen doen voor de motivatie.

➡ Verkeer op school

Ouders die willen helpen bij mobiliteitsacties, kunnen zich bij hun school aanmelden om aan te sluiten bij de Werkgroep Verkeer. Of indien die nog niet bestaat, het initiatief nemen om er zelf eentje op te richten. De VSV ondersteunt hierbij met materiaal en informatie. Meer info op basis.verkeerschool.be/ondersteuning

BIJLAGEN

Alle bijlagen zijn beschikbaar op het einde van deze handleiding en op de website van Brussel Mobiliteit mobilite-mobiliteit.brussels/nl/school.

➡ Bijlage 1: Herhaling van de Gouden regels (pg. 9)

➡ Bijlage 2: Oefenbundel - Deel 1: In de klas en in de buurt van de school (pg. 15)

➡ Bijlage 3: Oefenbundel - Deel 2: Op stap met mijn klas (pg. 27)

.....

WANDELINGEN IN DE STAD (pg. 27) :

➡ Bijlage 4.1: Wandeling 1 'Anspach-lus'

➡ Bijlage 4.2: Wandeling 2 'We vertrekken aan de Basiliek'

➡ Bijlage 4.3: Wandeling 3 'Van Spiegel tot Spiegel'

➡ Bijlage 4.4: Wandeling 4 'Ukkel Zuid'

➡ Bijlage 4.5: Wandeling 5 'Sint-Gillis'

➡ Bijlage 4.6: Wandeling 6 'In het Zoniënwood'

➡ Bijlage 4.7: Wandeling 7 'Van het kanaal naar het platteland'

➡ Bijlage 4.8: Wandeling 8 'In de voetsporen van Erasmus'

➡ Bijlage 4.9: Wandeling 9 'Een wandeling in het Wilderbos'

➡ Bijlage 4.10: Wandeling 10 'Een streepje kunstgeschiedenis in Schaarbeek'

➡ Bijlage 4.11: Wandeling 11 'Een stukje groen rond het Atomium'

➡ Bijlage 4.12: Wandeling 12 'Naar Flagey via het Terkamerenbos'

➡ Bijlage 4.13: Wandeling 13 'De ULB en haar omgeving'

➡ Bijlage 4.14: Wandeling 14 'Brussel hoofdstad van België, hoofdstad van Europa'

➡ Bijlage 4.15: Wandeling 15 'Watermaal-Bosvoorde'

➡ Bijlage 4.16: Wandeling 16 'Beekkant en Weststation'

➡ Bijlage 4.17: Wandeling 17 'Langs de Woluwe'

➡ Bijlage 4.18: Wandeling 18 'Het stripverhaal in Brussel'

.....

➡ Bijlage 5: Zelfevaluatie (pg. 37)

➡ Bijlage 6: Controlefiche (pg. 37)

➡ Bijlage 7: Kaart Voetgangers Goud (pg. 37)

BRUSSEL MOBILITEIT

GEWESTELIJKE OVERHEIDSDIENST BRUSSEL